

о. Юрій МИЦИК (Київ)

**НАРИСИ З ІСТОРІЇ РОЗВІДКИ СУБ'ЄКТІВ
ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ НА ТЕРЕНАХ УКРАЇНИ /
ПІД РЕД. П. Д. МОРОЗОВА. – К., 2011. – 535 с.**

Нещодавно громадян України ошасливлено книгою “Нариси з історії розвідки суб’єктів державотворення на теренах України” (К., 2011. – 535 с.), виданою під грифом “Фонду ветеранів зовнішньої розвідки України” під загальною редакцією генерал-лейтенанта П. Д. Морозова. Керівником авторського колективу значиться канд. філософських наук, доцент В. Цибулькін. Книгу видано за інформаційної підтримки “Фонду Сприяння розвитку Православного Кадетського Корпусу Георгія Победоносця” і за “інвестиційним проектом” А. Г. Барадачова. Авторів аж шість, але тільки два з них історики (д. і. н. Д. В. Веденєєв і к. і. н. О. А. Гавриленко), інші – економісти та юристи, доктори й кандидати (Л. М. Рожен, О. П. Закутайло, О. М. Парфенюк, В. В. Тіхонов). Книга поділяється на нариси (розділи), але не зазначається, хто і що писав (за поодинокими випадками). Тому будемо писати “автори”, бо вони воліли не показувати, хто що писав. Автори користувались інформаційною підтримкою ще восьми юристів (один з них той самий спонсор А. Г. Барадачов) і одного кандидата наук з державного управління. Спливає у пам’яті “дедушка” Крилов, який попереджав про небезпеку роблення чобіт пиріжником, а випічку пирогів чоботарем. В анотації відзначається: “Книга є першим комплексним дослідженням розвитку теорії та практики розвідки суб’єктів державотворення на теренах сучасної України, починаючи з часів античності до сьогодення”. У вступній статті к. е. н., колишнього керівника Головного управління розвідки СБУ Л. М. Рожена, у заключному слові відп. редактора П. Д. Морозова знаходимо важливі слова про “незалежність України, котру століттями виборювали та будували покоління наших попередників”, “відданість Вітчизні”, “патріотизм” тощо. Отже, з деклараціями у авторів усе гаразд. А як з їхньою реалізацією?

Вже у “Вступі” міститься характерна заувага: “Дана книга – не «сухий» виклад логіки... розвідувальних операцій... а науково-популярна розповідь про специфіку діяльності конкретних розвідників...” (с. 15). Коротше кажучи, це компіляція. Серед її джерел та літератури бачимо й поважні видання, але й такі, що не мають безпосереднього відношення до теми, і популярні книжечки, серед яких є аж надто сумнівні, і КІРСешні “опуси”, і сучасний псевдонауковий антиукраїнський ширпотреб московського та київського виробництва, який, на жаль, суттєво вплинув на книгу. Виклад

подій до XVIII ст. більш-менш спокійний, хоча багато що викликає подив або справи не стосується. Так, наприклад, Геродотова легенда про походження скіфів трактується таким чином: “Безумовно... ми маємо яскравий приклад того, як елліни намагалися здійснити... типову інформаційну операцію” (с. 18). Чомусь увага приділяється тому, як греки й скіфи пили вино, чим торгували, переповідається відома легенда про послання скіфів Дарію у вигляді птаха та миші, жаби та п’яти стріл, “що свідчить про ... вміння (скіфів) маскувати інформацію” (с. 25–26), розповідається про освічених скіфів Анахарсиса, Токсариса, Абариса, Замолксиса (Талеса) (с. 30) тощо. Все це, на думку авторів, стосується розвідки, бо раз скіф мандрував і цікавився географією, звичаями, навіть медициною – значить, був розвідником. Готський король Одоакр трактується як “король рутенів” (!), готи й римляни програли гунам ... “через відсутність... розвідувальних даних” (с. 56–57), хоча насправді причини падіння Давньоримської імперії були набагато глибшими. “Розводненням” є і нарис 2 (“На шляху до централізації Київської Русі: розвідка від Кия до Володимира Хрестителя”). До того ж тут трапляються такі пасажі, як-от: “За часів Володимира Святославича до традиційних тоді PR-технологій, які ґрунтувалися на використанні фольклору...” (с. 103) або “пригадавши алгоритм взяття Корсуня Володимиром Святославичем у 988 р...., козаки (Б. Хмельницького. – Ю. М.) успішно захопили Львів у жовтні 1648 р.” (с. 179). Варто відзначити також, що Львів не був узятий Хмельницьким і це відомо навіть із шкільних підручників! Або: “Ярослав Мудрий вирізнявся тим, що на відміну від батька, котрий марнував час на візити до гаремів і застілля...” Це про Володимира Святого, за якого Київська держава досягла кульмінації у своєму розвитку! (щоправда, Володимир мав, будучи язичником, чимало жінок та наложниць, але це скінчилося з прийняттям християнства і шлюбом з візантійською принцесою Анною). Але й будучи язичником, Володимир не “марнував час”, а докладав зусиль, щоб об’єднати Русь і оборонити її від нападів ворогів. Поширення християнства за цього князя автори розглядають тільки як розгортання розвідувальної мережі греками: “Про масштаби використання ромеями християнського прикриття для здійснення розвідувальних і пропагандистських заходів може свідчити такий факт, що лише в Києві у 1017 р. число православних храмів сягнуло 700” (с. 96). Досі православні віруючі думали, що храми будуються як доми Божі, і за це хвалили св. Володимира. Тільки тепер “відкрилось”, що вони будувалися для “прикриття” і як розвідувальні центри! Києво-Печерська лавра внаслідок розбудови соборів перетворюється з осередка духовності “на опірний пункт візантійських розвідників” (с. 109). Внаслідок хрещення Русі Володимир Святий “зробив Київську Русь полем змагання православ’я та ісламу з язичництвом. Таким чином, використовуючи ... принцип – «розділяй і володарюй», князь забезпечив собі право на самостійну внутрішню і зовнішню політику” (с. 96). Але ж навпаки, християнство зцементувало Русь, а не зробило її “полем змагання”! Далі автори роблять чергове “відкриття”: у 1037 р. київський митрополит Феопемпт переосвятив Десятинну церкву і “проголосив канонічний початок християнізації Русі” (с. 108). А досі (з 988 р.) християнізація

РЕЦЕНЗІЇ, ОГЛЯДИ

Русі була неканонічною? Священики, ченці, паломники розглядаються авторами тільки як розвідники та агенти, які “не лише вивідували й збирали інформацію, а й уміло обробляли, аналізували ... (можливо, завдяки цьому постав феномен ченця Нестора Літописця)” (с. 109). Взагалі-то феномен св. Нестора-літописця пояснюється його подвижницькою діяльністю, і немає потреби робити його агентом 007!

Далі – більше. Козаків автори розглядають як “своєрідний медіальний субетнос” (слов’яни, тюрки, іранці) в дусі радянської теорії “казакі – інтернаціональне явленіє”. Не заперечуючи присутності серед козаків окремих представників інших народів, які швидко українізувалися, слід підкреслити, що запорозькі козаки на 90% (!) склалися з українців. Який же тут “медіальний субетнос”? А чого варті розумування авторів, що у “Козакії” (так ними іменується Січ) управляли “представники різноманітних етнічних еліт – руської, польської, західноєвропейської, татарської тощо” (с. 154). А далі екскурс в родоводи козацьких ватажків: Косинський, на думку авторів, був поляком, Павлюк – турком, Кривоніс – шотландцем, Орлик походив “з родини чеських баронів” (с. 149, 204–205). До відома авторів – Косинський був українцем з Підляштя, Павлюк – тільки певний час, очевидно, був у турецькій чи татарській неволі і тому прозивався ще й Бутом, Кривоніс родом з Черкащини, а дані про шотландське походження – помилка однієї недостовірної німецької брошури. Мати Пилипа Орлика була україркою з роду Малаховських (Чернігівщина), а батько білорусом (Литвою тоді називали Білорусь), сім’я була православною. Своє далеке коріння в Чехії було практично Орликами забуте, та й переселилася ця гілка роду на Мінську землю ще у XV ст. Та що там Орлик, коли “українцем з іспанським корінням” (с. 240) автори називають Івана Франка! Дмитро Вишневецький – “Байда” – український православний князь виступає як спольщений український шляхтич, навіть “польський емісар” (с. 148), “господар фактично усїєї Лівобережної України” (с. 151). Тут автори явно сплутали “Байдю” з його правнуком – Яремою Вишневецьким! Плутають автори й Січ з суворовським училищем, детально розповідаючи про курс навчання козацьких підлітків, посилаються при цьому не на джерела (у жодному джерелі цього нема), а на писання нікому не відомих авторів-фантазерів, як-от Т. Коляндрука (с. 153). З того ж “джерела” взяті дані про Роксолану, котра нібито “сприяла послабленню агресії Високої Порти проти України” (с. 152). Посилаючись на більш ніж сумнівні “писання” аматорів-істориків, які не переобтяжують себе вивченням джерел і вигадують небиліці власного виробництва, автори твердять про існування у давнину таємних товариств, наприклад, мольфарів, тобто людей “з надзвичайними здібностями – екстрасенси”. “Мольфари мали... військовий сегмент організації – характерників” (с. 145). Козаки, за авторами, мали “дивний релігійний світогляд, який поєднував язичництво й християнство”, вони нібито поклонялись давньоримській богині Фортуні (!?), магія запорожців нібито мала “чоловічий зміст”, “на відміну від інших просторів сучасної України, де у магічній площині домінували жінки з їх традиційно «високими вібраціями»... на Січі чоловіки-віщуни... перетворилися на... постановників завдань і споживачів

розвідувального продукту... Відомі факти, коли віщуни прикривали свою діяльність належністю до релігійного кліру (!?)” (с. 154–155). Чи читали автори праці цілого шерегу дослідників цього питання чи бездумно списали у amatorів-казкарів та ще додали всяких нісенітниць про “високі вібрації”? Знаменитий австрійський мемуарист XVI ст. Лясота, який залишив перший розгорнутий опис Січі, був дипломатом, але пильні автори розшифрували його справжню суть – розвідник. Доказів про Лясоту-розвідника жодних! Так само і з творцем Гадяцького договору 1659 р. Юрієм Немиричем, який начебто був “подвійним агентом”, виконуючи завдання “тогочасних «невидимих імперій»” (натяк на масонів).

Дуже не люблять автори київського митрополита Петра Могили. Цей “хитрий інтриган” вчився у С. Жолкевського (якого ні сіло ні впало оголошують прототипом героя роману Сенкевича пана Володийовського), вчився начебто у паризьких єзуїтів, скинув з митрополичого престолу Ісайю Копинського (с. 161–162), навіть поширював “латинізоване православ’я” через засновану ним Києво-Могилянську колегію. Отакої! Заспокою авторів тим, що Могила ніколи не вчився в Парижі, тим більше в єзуїтів. (А хоч би й вчився? Вчився ж у львівських єзуїтів Богдан Хмельницький, і що то їм допомгло?); не був жорстоким Могила й щодо Копинського, а “могилянка” стала центром *православної*, а не католицької освіти. Можна й далі продовжувати. Але відішлю авторів до відповідних церковних комісій. Адже Українська Православна Церква Київського Патріархату, Польська Автокефальна Православна Церква, Румунська Православна Церква, навіть РПЦ (Московський Патріархат) визнали Петра Могили *святим*. Там авторам пояснять, що й до чого, і не варто їм копирсатися в застарілій літературі та послуговуватися недостовірними джерелами. Не залишають у спокої “могилянку” й у подальшому. Так, до числа “могилянців” автори відносять львівського православного єпископа (потім уніатського) Йосипа Шумлянського (с. 193). Але ж Шумлянський не був вихованцем Києво-Могилянської академії! Але авторам байдуже. З якогось дива вони пишуть про “небезпеку поширення в Україні освіти за єзуїтським зразком” і виправдовують утиски Києво-Могилянської академії з боку Катерини II (с. 211) та її спадкоємців: через це “могилянка” перестане бути закладом для молоді незалежно від соціального походження, а перетвориться у вузькостановий заклад, що негативно позначилось на її авторитеті. Києво-Могилянська академія здобула такий статус ще в 1658 р., а потім Петро I у 1701 р. підтвердив його. За зразком “могилянки” було створено у 1688 р. Слов’яно-греко-латинську академію у Москві – попередницю Московської Духовної академії, і київські професори були там першими викладачами.

Особливо дістається Мазепі. Цей “природний авантюрист, вихованець «Товариства Ісуса»” (тобто єзуїтів. – *Ю. М.*), “зраджував не лише Петра I, але й саму неньку-Україну” (с. 188, 198). Начитавшись пронафталіненої літератури та й сучасних московських “єдінонеделімських” писань, автори не соромляться переповідати заяложені штампи й побрехеньки про Мазепу. Зате московські карателі постають невинними овечками. Виявляється, трагедії Батурина 1709 р. не було, бо від них “мирне населення практично не

РЕЦЕНЗІЇ, ОГЛЯДИ

постраждало” (с. 198). Йде посилання на якихось “сучасних істориків” (не вказується, на яких і на які роботи) (с. 198). Але ж навпаки! Археологічні розкопки В. Мезенцева і В. Коваленка підтвердили масштаби трагедії Батурина, були знайдені навіть тогочасні дитячі поховання з черепами, пробитими кулями!

Люблять автори напускати туману загадковості на прості речі. Наприклад, смерть Богдана Хмельницького. Гетьман довго хворів, врешті помер від інсульту. У авторів є підозри: “загадкова смерть” (с. 183). Добре відомо про обставини смерті гетьмана І. Брюховецького, розірваного козаками. Але автори подають свою версію “московські агенти організували вбивство І. М. Брюховецького” (с. 186). Чимало зустрічаємо й дрібних помилок і недоладностей, а то й вигадок. Наприклад, автори іменують Анджея Фірлея “польним гетьманом” (с. 168), хоча він ніколи не обіймав цю посаду. Польські карателі нібито вішали на шії повішених повстанців Богдана Хмельницького “«намисто» з відрубаних голів дітей та родичів” (с. 175). З якого джерела взята ця байка? Мовчанка.

Чим ближче до наших днів, тим більш войовничими щодо України стають автори. Їхня думка попри прекрасні декларації зводиться, по суті, до заперечення українського народу і його права на свою самостійну державу. За авторами, які явно хворіють на шпигуноманію, все зводиться до інтриг Заходу і до шпигунських операцій. Англія, Австрія, Польща (яка, до речі, вже не існувала як незалежна держава) начебто вигадують український рух і добиваються “створення Малоросії” (с. 228) з метою розчленування Російської імперії. Створення у 1848 р. “Головної Руської Ради” (знавці української мови – автори пишуть не “Головна”, а “Холовна”, не помічаючи польсько-російського сліду “джерел”) авторами трактується як результат дій Англії, Австрії і навіть... Польщі (с. 227–228). Навіть Герцену і Огарьову дістається на горіхи, бо ці начебто агенти “британської розвідки” нелегально переправляли в Росію “Колокол” та інші видання. Ох які “правильні” були жандарми з III Відділення, бо “лише грамотні дії правоохоронних органів унеможливили подальше розгортання повстання” (1863 р. – Ю. М.) (с. 229). Сказавши “А”, треба казати й “Б”. Чому не записати до “грамотних дій” влади розгром Кирило-Мефодіївського товариства, арешт і заслання Шевченка, Куліша, Костомарова, Валуєвський циркуляр, Емський указ тощо? Щоправда, автори таки дещо говорять. Так, спроба П. Куліша й І. Пулюя перекласти Євангеліє українською мовою трактується як спроба “Просвіти” “внести свою лепту у міжцерковний розбрат” (!) (с. 236). Авторами ж позитивно оцінюються дії царської поліції та її агентів проти народовольців та видавців “провокаційної літератури”, зокрема жєневських публікацій М. Драгоманова, М. Павлика, С. Подолинського (с. 234–235). Австро-Угорщина “активно сприяла” зміцненню “української ідеї” у Російській імперії. З цією метою “у Лембергу (саме так, як правило, авторами іменується Львів, а Галичина – Галіцією, вживають автори й термін “Малоросія” для означення України) в 1873 р. виникло Наукове товариство ім. Т. Шевченка” (с. 231). Потім Австрія взяла під контроль “Просвіту”, яка мала у своїй діяльності “яскравий антиросійський акцент”, потім

М. С. Грушевський створив «Наукове товариство у Києві» (аналог «Просвіти»)» (с. 236, 245, 250). Особливу «увагу» автори приділяють митрополитові Андрею Шептицькому, який, звісно ж, «освоював військову розвідку» (с. 232), мав контакти з «щедро профінансованим» австрійською розвідкою М. С. Грушевським; «не лише поширював уніатство, але й створював агентурну розвідувальну мережу» (с. 240, 250). Тому схвально автори ставляться до розгрому «Просвіти» тимчасовим військовим губернатором Галичини графом Бобринським, арешту «австро-угорського шпигуна» М. С. Грушевського і заслання його та Шептицького вглиб Росії російською владою після тимчасової окупації Галичини у 1915 р. (с. 250). Навіть коли у 1924 р. Грушевський під впливом «українізації» прибув в Україну, автори вбачають одне: «розгорнув підпільну і розвідувальну діяльність, спрямовану проти СРСР» (с. 259). Це тоді, коли його «пасло» понад 20 агентів та сексотів НКВД, навіть коли в останні роки життя був висланий до Москви і скнів у тяжких умовах?! І ніяких тобі доказів шпигунства Грушевського! Лише смерть, за словами авторів, «врятувала його від суду» (с. 259). Полонені Українські Січові Стрільці «роздмухували націоналізм» в середовищі українських вояків російської армії (с. 249) і т. д., і т. п. Висмоктуючи з пальця факти «шпигунства» Шептицького і Грушевського, автори не звертають уваги на реальну розвідувальну роботу Росії, яку вона в роки Першої світової війни з допомогою батюшок розв'язала в Канаді! І посипалися донесення про «мазепинство», яке процвітає у Канаді, і посипалися вимоги заборонити українську пресу в Канаді...

Лютнева революція у Росії і утворення в кінцевому результаті УНР постає у авторів не як логічний наслідок піднесення національно-визвольного руху українського народу, тяжкого економічного становища, бездарності панівної верхівки Російської імперії і т. д., а як наслідок діяльності німецької та австрійської розвідок, також і масонів. Із сатисфакцією вони цитують російських великодержавних шовіністів, які вболівали над розпадом «єдиної і неделимої» (с. 283), вихваляють діяльність «єдинонеделімця» В. Шульгіна, значну увагу приділяють денікінській розвідці, але про розвідку УНР та ЗУНР говорять дуже мало, переважно негативно. Так, вони принижують Є. Коновальця, С. Петлюру (с. 281), пізніше й С. Бандеру, твердять, що «петлюрівці» винищили понад 200 тис. євреїв тощо. Уже було писано й переписано про ставлення Петлюри до євреїв, про те, що в уряді УНР були євреї, що вперше євреям було надано широку автономію тощо. Ні, товчуть знову! Якщо вже на те пішло, то «пальма першості» у єврейських погромах належить денікінцям! Не випадково на одній провідній денікінській газеті красувалося гасло: «Бери хворостину, гони жида в Палестину».

Тільки як агентуру іноземних держав розглядають автори ОУН і УПА. За московським фальсифікатором Смисловим вони «цікаво» переповідають історію про дії батальйону «Нахтігаль» у Львові: 30 червня 1941 р. після богослужіння українські бійці «Нахтігала» нібито «взяли в руки довгі кинджали, підкотили рукава мундирів... голосно відригуючи, з піною на губах та вилупленими очима мчалися вони вулицями Львова. Кожного, хто

РЕЦЕНЗІЇ, ОГЛЯДИ

потрапляв у їх руки, вбивали” (с. 358). Так-таки всіх? Може, й німців? Тут же й фото нібито цих людей з кинджалами в зубах. Автори відзначають, що вояки УПА – відомі “своєю надзвичайною винахідливістю у повільному та жорстокому знищенні своїх жертв” (с. 367). Звинувачують українських націоналістів у розстрілах мирного населення у Києві у Бабиному Яру (с. 362). Взагалі-то розстрілювали людей гітлерівці. Якщо українці там і були, то лише поліцаї, яких не можна змішувати з ОУНівцями, тим більше з УПА (такої у 1941 р. не існувало). Бандеру й Стецька та інших ув’язнюють у Заксенхаузені, де німці “створюють для них достатньо комфортні умови” (с. 362). Дуже “комфортні”, якщо врахувати, що два рідних брати Бандери загинули в концтаборах. Самі ж автори цитують німецькі документи від 10.IV. і 18.IX.1942 р., де організація Бандери називається “антинімецькою”, трактується, “як найбільш радикальний незалежницький рух” (с. 365).

Між православними і греко-католиками пролягає чітка конфесійна межа. Але це не означає, що треба ставитися до цих останніх і до їхніх владик в душі сталінсько-беріївських інструкцій як до агентів Заходу. У книзі ж митрополита Шептицького представлено агентом австрійської розвідки і ще як поплічника гітлерівців, ні словом не прохоплюючись про те, що митрополит врятував багатьох євреїв від загибелі і є “Праведником світу”!

Дуже велику увагу автори приділяють дивізії “Галичина”, про складну історію якої багато вже писалось. Але в цій дивізії служили приблизно 15 тис. душ. А між іншим, в РОА, РОНА та інших російських військових об’єднаннях служили понад 1 млн вояків. От тут би й поговорити про російських поплічників фашистів! Але автори ані пари з вуст. Або взяти “Армію Крайову” – польський відповідник УПА. Хоч і говориться дещо про її боротьбу з Червоною Армією, але на передньому плані фото аківців: “вони також наближали Велику Перемогу”. А боротьба УПА з німцями хіба не наближувала цю перемогу? Інший приклад – Вінниця. Тут НКВД розстріляло тисячі невинних жертв. Під пером авторів це виглядає як розстріл енкаведистами “націоналістів (звісно ж українських. – Ю. М.) і злочинців” (с. 387), а потім німці провели “найбільш вдалу комплексну акцію”, піднявши пропагандистську шумиху коло цього. Що й казати, у гітлерівців був свій злочинний інтерес. Але ж розстрілювали людей у даному випадку не німці, а “доблесне” НКВД! А чому ж автори мовчать про сумнозвісні Биківню під Києвом, Куропати під Мінськом, “Дем’янів лаз” під Івано-Франківськом та інші? Чи й ці злочини теж вони ладні приписати гітлерівцям?

Далі йдуть діяння післявоєнної доби, які важко прокоментувати у стислій рецензії. Так, трагічна доля українських емігрантів, які, незважаючи на тяжкі умови, створювали в повоєнних таборах школи, церкви, громадські організації тощо, подається зокрема як арена діяльності і продукт західних спецслужб: “масово організується молодь... під наглядом представників західних спецслужб... реалізується програма цілеспрямованого переселення пластунів у різні країни...” (с. 453). Потім мова йде про сталінські табори, де нібито в’язні “збирали інформацію, котра б стала у пригоді антирадянським силам” (с. 475). Це в сталінських таборах?! Якщо й виникали організації в’язнів (ми в цьому не сумніваємося), то не розвідувальні! А для

того, щоб протидіяти сталінським опричникам! Досить згадати Кенгірське повстання. А взагалі історія УПА подається майже виключно в негативному світлі. До речі, ні слова не говориться про псевдоупістів – спеціальні частини НКВД, які вчинили чимало злочинів.

Йдеться і про війну в Афганістані, в котру СРСР нібито втягло прокляте ЦРУ (через своїх агентів впливу!). Уявляється, скажімо, Брежнєв чи Андропов, яких ЦРУшники змушують ввести війська в Афганістан! На Захід звалюється провина за “Біле братство” (хоча насправді це братство народилося в стінах КГБ, а один з лідерів секти Кривоногов мав і якесь звання в КГБ), Горбачов подається як виконавець планів ЦРУ по розвалу СРСР і т. д. Вже мовчимо про “Фонд Сороса”, який начебто “сформував цілу генерацію безпринципних «грантоїдів» в українському суспільстві” (с. 489).

У негативному контексті подається заснування Товариства української мови, “Руху”, польської “Солідарності”, Світового Конгресу Вільних Українців, навіть релігійного дисидентського руху “що базувався на греко-католицизмі, протестантизмі та ідеях автокефалії українських церков (Г. Вінс, І. Гель, В. Романюк (майбутній патріарх УПЦ Київського Патріархату Володимир. – Ю. М.), І. Тереля тощо)”. (с. 484). Тоді вже треба лаяти РПЦ, яка є автокефальною! Ні тобі слова співчуття дисидентам, які гнили в концтаборах (між іншим, за активної участі КГБ), зате такі слова знаходяться, коли мова йде про енкаведистів. Так, “легендою” розвідки іменують сумнозвісного Судоплатова – вбивцю Коновальця, організатора вбивств Бандери і Ребета. Між іншим, автори не говорять, що ці вбивства, вчинені за межами СРСР, порушували міжнародне право, хоча таке порушення вбачають в діях австрійського дипломата і мемуариста XVI ст. Лясоти (він нібито “свідомо йшов на порушення міжнародного права”, ведучи переговори з козаками (с. 156)). У той час таке право тільки зароджувалося, та й Лясота діяв у межах закону, а Річ Посполита і імперія Габсбургів були союзниками у боротьбі проти Османської імперії. Врешті автори прозоро натякають, що проголошення незалежності України не обійшлося без ОУН: “робота ОУН з молоддю дала свої результати, і ці виховані на антирадянській боротьбі кадри сказали своє слово у 1991 р.” (с. 490). Це тоді, коли понад 91% громадян України на референдумі 1991 р. висловилися за незалежність!

Можна й продовжити, але, мабуть, досить. Отже, маємо справу з дешевою компіляцією, в якій читачеві пропонується жуйка з чорносотенних та кагебешних писань, де події розглядаються з позицій великодержавного російського шовінізму, до того ж під специфічним шпигуноманським кутом зору. У книзі говориться й таке: “В Україні гідні професіонали – вихідці з ПУ КДБ УРСР – виховали молоде покоління, яке не поступається своїм вчителям у якості роботи...” (с. 450). У вступі проголошується, що становлення Служби зовнішньої розвідки України було б неможливим “без попереднього досвіду (ВНК – ОДПУ – НКДБ – НКВС – МДБ” (с. 9). Насмілюсь твердити, що з таким “досвідом”, густо замішаним на крові борців за волю України, СБУ не оборонити Українську державу. А до науки ця книга має дуже й дуже далеке відношення.